Lietas Nr. 11221035915
Lietas arhīva Nr. SKK-0171-16

LĒMUMS

Rīgā 2016.gada 1.jūlijā

Latvijas Republikas Augstākā tiesa šādā sastāvā:

tiesnesis V.Čiževskis
tiesnese A.Nusberga
tiesnesis P.Opincāns

izskatīja rakstveida procesā krimināllietu sakarā ar /Nosaukums A/ dienesta kasācijas sūdzību par Zemgales apgabaltiesas 2016.gada 5.janvāra lēmumu un

k o n s t a t ē j a

Ar Jelgavas tiesas 2015.gada 30.novembra spriedumu
/V.G./, /personas kods/,
atzīts par vainīgu Krimināllikuma 221.[1]panta pirmajā daļā paredzētajā noziedzīgajā nodarījumā un sodīts ar piespiedu darbu uz 50 stundām;
atzīts par vainīgu Krimināllikuma 221.panta pirmajā daļā paredzētajā noziedzīgajā nodarījumā un sodīts ar piespiedu darbu uz 140 stundām;
atzīts par vainīgu Krimināllikuma 221.[2]panta otrajā daļā paredzētajā noziedzīgajā nodarījumā un sodīts ar piespiedu darbu uz 180 stundām.
Saskaņā ar Krimināllikuma 50.panta pirmo daļu galīgais sods /V.G./ noteikts piespiedu darbs uz 240 stundām.
No /V.G./ valsts labā piedzīta kaitējuma kompensācija 2184,53 *euro* apmērā. /Nosaukums A/ dienesta pieteiktā kaitējuma kompensācija daļā par 294,25 *euro* atstāta nenoteikta.
No /V.G.//Nosaukums/ valsts aģentūras labā piedzīti procesuālie izdevumi 40,80 *eur*o apmērā.

Ar pirmās instances tiesas spriedumu /V.G./ atzīts par vainīgu Krimināllikuma 221.[1]panta pirmajā daļā paredzētajā noziedzīgajā nodarījumā par to, ka viņš 2015.gada 27.martā realizēja nelegāli izgatavotu (ražotu) alkoholisko dzērienu.
Turklāt ar pirmās instances tiesas spriedumu /V.G./ atzīts par vainīgu Krimināllikuma 221.panta pirmajā daļā paredzētajā noziedzīgajā nodarījumā par to, ka viņš nelikumīgi pārvietoja (pārvadāja) un uzglabāja tabakas izstrādājumus, radot būtisku kaitējumu.
Ar pirmās instances tiesas spriedumu /V.G./ atzīts par vainīgu Krimināllikuma 221.[2]panta otrajā daļā paredzētajā noziedzīgajā nodarījumā par to, ka viņš glabāja nelikumīgu alkoholisko dzērienu lielā apmērā.

Izskatījusi lietu apelācijas kārtībā sakarā ar /Nosaukums A/ dienesta apelācijas sūdzību, Zemgales apgabaltiesa ar 2016.gada 5.janvāra lēmumu Jelgavas tiesas 2015.gada 30.novembra spriedumu atstājusi negrozītu.

Kasācijas sūdzību par Zemgales apgabaltiesas 2016.gada 5.janvāra lēmumu iesniedzis /Nosaukums A/ dienests.
/Nosaukums A/ dienests uzskata, ka Zemgales apgabaltiesa ir pieļāvusi Kriminālprocesa likuma 352.panta pirmās daļas 1.punkta pārkāpumu, kurš noteic, ka tiesa kompensācijas apmēru nosaka, izvērtējot cietušā pieteikumu un ņemot vērā radīto mantisko zaudējumu apmēru.
Saskaņā ar Kriminālprocesa likuma 564.panta ceturto daļu nolēmuma motīvu daļā norādāms apelācijas instances tiesas atzinums par apelācijas sūdzības vai protesta pamatotību, apstākļi, ko noskaidrojusi apelācijas instances tiesa, pierādījumi, kas apstiprina apelācijas instances tiesas atzinumu, motīvi, kāpēc apelācijas instances tiesa noraida kādus pierādījumus, un likumi, pēc kuriem tā vadās.
/Nosaukums A/ dienesta ieskatā, Zemgales apgabaltiesa 2016.gada 5.janvāra lēmumā nav izvērtējusi apelācijas sūdzībā norādītos argumentus. /Nosaukums A/ dienests apelācijas sūdzībā norādīja, ka no direktīvu satura izriet, ka Eiropas Savienībā ar akcīzes nodokli ir apliekams arī nelikumīgais alkoholiskais dzēriens. Zemgales apgabaltiesa šo /Nosaukums A/ dienesta argumentu atzinusi par nepamatotu.
/Nosaukums A/ dienests norāda, ka Eiropas Savienības Padomes 2008.gada 16.decembra direktīvas 2008/118/EK par akcīzes nodokļa piemērošanas vispārēju režīmu, ar ko atceļ direktīvu 92/12/EEK, 7.panta 2.punkta c) apakšpunkts nosaka, ka „nodošana patēriņam" ir akcīzes preču ražošana, arī nelikumīga ražošana, nepiemērojot atliktās nodokļa maksāšanas režīmu. Saskaņā ar direktīvas 2008/118/EK 7.panta 1.punktu akcīzes nodoklis kļūst uzliekams brīdī, kad preces nodod patēriņam, un dalībvalstī, kurā to veic.

Tādējādi nelikumīga akcīzes preču ražošana ir brīdī, kad kļūst iekasējams akcīzes nodoklis. Turklāt direktīvas 2008/118/EK 8.panta 1.punkta c) apakšpunkts noteic, ka saistībā ar akcīzes preču ražošanu, kā minēts 7.panta 2.punkta c) apakšpunktā, par uzliekamā akcīzes nodokļa samaksu atbildīgā persona ir persona, kas ražo akcīzes preces, vai – nelikumīgas ražošanas gadījumā – jebkura cita persona, kas iesaistīta to ražošanā.

No minētā secināms, ka Eiropas Savienībā ar akcīzes nodokli ir apliekamas nelikumīgi ražotas akcīzes preces, tajā skaitā, arī nelikumīgais alkoholiskais dzēriens.

Pienākums maksāt likumā noteiktos nodokļus par nelikumīgiem alkoholiskajiem dzērieniem tika apskatīts arī Eiropas Savienības Tiesas 2000.gada 29.jūnija spriedumā lietā Nr.C-455/98. Minētajā lietā Somijas Republika uzdeva Eiropas Savienības Tiesai prejudiciālu jautājumu, vai Eiropas Savienības direktīvu noteikumi par nodokļu atbildību un muitas nodokļu parādu ir piemērojami etilspirta kontrabandai.

Eiropas Savienības Tiesa secināja, ka saskaņā ar izveidojušos tiesu praksi, fiskālās neitralitātes princips nepieļauj jebkādu vispārēja rakstura atšķirību starp likumīgiem un nelikumīgiem darījumiem. Tas vien, ka noteiktais darījums tiek uzskatīts par likumpārkāpumu, nenozīmē, ka tas ir atbrīvojams no nodokļiem; šāda atbrīvošana piemērojama tikai tad, ja noteiktu preču vai pakalpojumu speciālo īpašību dēļ starp likumīgo un nelikumīgo nozari nav iespējama jebkāda veida konkurence. Eiropas Savienības Tiesa uzsvēra, ka etilspirts nav produkts, kura tirdzniecība tiktu aizliegta pēc būtības vai saistībā ar tā speciālām īpašībām. Nevar noliegt faktu, ka pastāv konkurence starp kontrabandas ceļā un likumīgi izplatāmo alkoholu, šajā ziņā tieši legālā alkohola tirdzniecības tirgus ir kontrabandas produktu mērķis. Tāpēc kontrabandas ceļā Kopienā importētajam etilspirtam piemērojami visi muitas un citi nodokļi, kas parasti iekasējami saskaņā ar Eiropas Savienības normatīvajiem tiesību aktiem. Ņemot vērā minēto, Eiropas Savienības Tiesa atzina, k a 1977.gada 17.maija Sestā Eiropas Kopienu Padomes direktīva 77/388/EEK, 1992.gada 25.februāra Eiropas Kopienu Padomes direktīva 92/12/EEK un direktīva 92/83/EEK ir iztulkojamas tādējādi, ka to noteikumi par nodokļu un nodokļu parādu atbildību ir piemērojami arī Kopienas muitas teritorijā no nedalībvalstīm kontrabandas ceļā importētajam etilspirtam. Tādējādi, ņemot vērā Eiropas Savienības Tiesas secinājumus, arī nelikumīgais alkoholiskais dzēriens ir atzīstams par nodokļa objektu, tajā skaitā, akcīzes nodokļa objektu.

Zemgales apgabaltiesa 2016.gada 5.janvāra lēmumā norādījusi, ka Eiropas Savienības direktīvām nav tiešas ietekmes, tās nosaka visām dalībvalstīm sasniedzamos mērķus, tomēr katra dalībvalsts ir tiesīga izstrādāt savus pasākumus, lai tos sasniegtu. Tādējādi nacionālais regulējums katrā Eiropas Savienības dalībvalstī var atšķirties. /Nosaukums A/ dienests piekrīt minētajam secinājumam, tomēr vērš uzmanību, ka Eiropas Savienības direktīvas minētajā gadījumā tiek izmantotas kā palīglīdzeklis nacionālo tiesību normu iztulkošanai. Apelācijas sūdzībā minētās direktīvas pamato nacionālā tiesiskā regulējuma mērķi, kā arī ļauj analizēt nacionālā tiesiskā regulējuma izmaiņas pēc 2004.gada 1.maija, kad stājās spēkā likums „Par akcīzes nodokli".

Zemgales apgabaltiesa norādījusi, ka tiesību normu interpretācija ir ierobežota tādā veidā, ka krimināltiesības pamatam ir jābūt nepārprotamam un skaidri noteiktam, pretējā gadījumā nevienu personu pēc analoģijas nevar saukt pie atbildības.

/Nosaukums A/ dienests norāda, ka kaitējuma kompensācijas piedziņas gadījumā, nemainās krimināltiesības apjoms. Minētajā gadījumā krimināltiesības /V.G./ iestājas pēc Krimināllikuma 221.panta pirmās daļas, 221.[1]panta pirmās daļas un 221.[2]panta otrās daļas, neatkarīgi no tiesas secinājumiem par kaitējuma kompensācijas piedziņu vai nenoteikšanu. Atbildība, kas iestājas par nodarītajiem zaudējumiem, nav uzskatāma par Krimināllikumā paredzēto krimināltiesību, tādēļ uz to nav piemērojams analoģijas piemērošanas aizlieguma princips un Zemgales apgabaltiesas norādītie tiesību normu interpretācijas ierobežojumi.

/Nosaukums A/ dienests lūdz atcelt Zemgales apgabaltiesas 2016.gada 5.janvāra lēmumu un lietu nosūtīt jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesā.

Augstākā tiesa atzīst, ka Zemgales apgabaltiesas 2016.gada 5.janvāra lēmums atceļams daļā par /Nosaukums A/ dienesta pieteiktās kaitējuma kompensācijas 294,25 *euro* nenoteikšanu un lieta atceltajā daļā nosūtāma jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesā.

Zemgales apgabaltiesa, atstājot negrozītu Jelgavas tiesas 2015.gada 30.novembra spriedumu daļā par /Nosaukums A/ dienesta pieteiktās kaitējuma kompensācijas nenoteikšanu daļā par 294,25 *euro*, savas atziņas pamatojusi ar Augstākās tiesas judikatūru – 2015.gada 9.septembra lēmumu lietā Nr.SKK-430/2015.

Augstākā tiesa 2016.gada 26.maija lēmumā lietā Nr.SKK-51/2016, izskatot lietu kasācijas instances tiesas sēdē mutvārdu procesā, norādīja, ka līdz šim pastāvēja dažāda tiesu prakse krimināllietās jautājumā par valstij nodarītā kaitējuma kompensācijas piedziņu, atzīstot personas par vainīgām par darbībām ar nelikumīgiem alkoholiskajiem dzērieniem *(skat., piemēram, 2014.gada 22.maija lēmumu lietā Nr.SKK-119/2014, 2015.gada 9.septembra lēmumu lietā Nr.SKK-430/2015).*

Kasācijas instances tiesa atzina, ka tas apstāklis, ka alkoholiskajam dzērienam nav noskaidrota izcelsme un tam nav akcīzes markas, nevar būt par pamatu personas, kura veic ar šāda veida akcīzes preci likumā „Par akcīzes nodokli" 33.panta otrajā un trešajā daļā norādītās darbības, atbrīvošanai no kriminālprocesā pieteiktās kaitējuma kompensācijas, kura pamatota ar likuma „Par akcīzes nodokli" normām, piedziņas.

Augstākā tiesa atzīmēja, ka līdz šim likumā „Par akcīzes nodokli" netika lietots jēdziens par akcīzes preci „neatkarīgi no izcelsmes".

2016.gada 5.maijā Saeimā pieņemts likums „Grozījumi likumā „Par akcīzes nodokli"". Likums stājies spēkā 2016.gada 8.jūnijā.

Likuma „Par akcīzes nodokli" 2.panta pirmā daļa ir izteikta šādā redakcijā: „Šis likums nosaka kārtību, kādā akcīzes preces apliek ar akcīzes nodokli (turpmāk tekstā – nodoklis), un tas attiecas uz akcīzes precēm neatkarīgi no to izcelsmes, ar kurām Latvijas Republikā tiek veiktas likumā noteiktās darbības"

Ar vārdiem „neatkarīgi no izcelsmes" ir papildināta arī minētā likuma 33.panta septītā daļa, kurā paredzēta atbildība par likuma „Par akcīzes nodokli" pārkāpumiem Latvijas Republikā.

Likuma „Par akcīzes nodokli" 33.panta septītā daļa izteikta šādā redakcijā: „Ja persona veic jebkuras darbības ar akcīzes precēm neatkarīgi no to izcelsmes, neievērojot šā likuma noteikumus (tajā skaitā veic akcīzes preču nedeklarētu vai citādu ievešanu valstī, neievērojot normatīvajos aktos noteikto

ievešanas kārtību vai neizpildot attiecīgās muitas procedūras, veic akcīzes preču nereģistrētu vai citādu ražošanu, neievērojot normatīvajos aktos noteikto kārtību, kādā atļauts ražot akcīzes preces, veic jebkuras citas darbības ar akcīzes precēm, par kurām nav samaksāts nodoklis vai nav iesniegts šajā likumā noteiktais nodrošinājums vai kuras nav marķētas ar akcīzes nodokļa markām saskaņā ar šo likumu), /Nosaukums A/ dienests bezstrīda kārtībā piedzen valsts budžetā atbilstoši šajā likumā noteiktajām nodokļa likmēm nesamaksātās nodokļa summas, kā arī nokavējuma naudu un soda naudu saskaņā ar likumu „Par nodokļiem un nodevām."

Kriminālprocesa likuma 564.panta ceturtā daļa noteic, ka nolēmuma motīvu daļā norādāms apelācijas instances tiesas atzinums par apelācijas sūdzības vai protesta pamatotību, apstākļi, ko noskaidrojusi apelācijas instances tiesa, pierādījumi, kas apstiprina apelācijas instances tiesas atzinumu, motīvi, kāpēc apelācijas instances tiesa noraida kādus pierādījumus, un likumi, pēc kuriem tā vadās.

Atbilstoši Kriminālprocesa likuma 22.pantam personai, kurai ar noziedzīgu nodarījumu radīts kaitējums, ņemot vērā tās morālo aizskārumu, fiziskās ciešanas un mantisko zaudējumu, tiek garantētas procesuālas iespējas morālas un materiālas kompensācijas pieprasīšanai un saņemšanai. Kriminālprocesa likuma 350.panta pirmā daļa noteic, ka kompensācija ir naudas izteiksmē noteikta samaksa, ko persona, kura ar noziedzīgu nodarījumu radījusi kaitējumu, samaksā cietušajam kā gandarījumu par morālo aizskārumu, fiziskām ciešanām un mantisko zaudējumu.

Kriminālprocesa likuma 352.panta pirmās daļas 1.punktā norādīts, ka tiesa kompensācijas apmēru nosaka, izvērtējot cietušā pieteikumu un ņemot vērā radīto mantisko zaudējumu apmēru.

Augstākā tiesa atzīst, ka Zemgales apgabaltiesa, atstājot negrozītu pirmās instances tiesas spriedumu, ar kuru /Nosaukums/ dienesta pieteiktā kaitējuma kompensācija atstāta nenoteikta, pārkāpusi Kriminālprocesa likuma 352.panta pirmās daļas 1.punktā, 564.panta ceturtajā daļā noteikto.

Kriminālprocesa likuma 352.panta pirmās daļas 1.punkta un 564.panta ceturtās daļas pārkāpumu kasācijas instances tiesa atzīst par Kriminālprocesa likuma būtisku pārkāpumu šā likuma 575.panta trešās daļas izpratnē, kas noveda pie nelikumīga nolēmuma un ir pamats lēmuma atcelšanai daļā.

Ņemot vērā iepriekš minēto, lieta nosūtāma jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesā jautājuma izlemšanai par /Nosaukums A/ dienesta pieteikto kaitējuma kompensāciju 294,25 *euro*.

Apsūdzētajam /V.G./ piemērots drošības līdzeklis – uzturēšanās noteiktā vietā. Augstākā tiesa atzīst, ka /V.G./ piemērotais drošības līdzeklis atstājams negrozīts, jo nav zudis vai mainījies tā piemērošanas pamats.

Pamatojoties uz Kriminālprocesa likuma 585., 587.pantu, Augstākā tiesa

n o l ē m a

Atcelt Zemgales apgabaltiesas 2016.gada 5.janvāra lēmumu daļā par /Nosaukums A/ dienesta pieteiktās kaitējuma kompensācijas nenoteikšanu un lietu atceltajā daļā nosūtīt jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesā.

Pārējā daļā Zemgales apgabaltiesas 2016.gada 5.janvāra lēmumu atstāt negrozītu.

/V.G./ piemēroto drošības līdzekli – uzturēšanās noteiktā vietā – atstāt negrozītu.

Lēmums nav pārsūdzams.

Tiesnesis (paraksts) V.Čiževskis

Tiesnese (paraksts) A.Nusberga

Tiesnesis (paraksts) P.Opincāns